Epidemiologie 3-012 21.9.2012 14:54 Str. 81
proLékaře.cz | 9.11.2026

In memoriam MUDr. Jindřišky Galliové (28. 7. 1913 – 26. 3. 2012)

MUDr. Jindřiška Galliová, rozená Munková, se narodila 28. července 1913 v Rousínově u Brna. Na reformním reálném gymnáziu v Brně maturovala v roce 1932 a na lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně promovala v únoru 1938. Po krátké praxi v brněnské úrazové nemocnici nastoupila jako třetí sekundářka do monoprimariátní nemocnice v Humpolci. Nemocnice měla asi 150 lůžek včetně infekčního oddělení a malé porodnice a ošetřovatelskou službu tam vykonávaly řádové sestry. Mladá lékařka se tam seznámila s všeobecným provozem malé venkovské nemocnice, kde se vedle internistické praxe včetně ošetřování a izolace nemocných s infekčními nemocemi prováděly malé chirurgické a traumatologické výkony a byly tam přijímány také případy komplikovaných porodů. Do nemocnice také nastoupil po skončení vojenské prezenční služby v květnu 1938 její pozdější manžel MUDr. František Gallia, který promoval o dva roky dříve. V době vyhlášení mobilizace v září 1938 byl však společně s druhým lékařem povolán znovu do armády a pro dr. Galliovou nastala doba trvalého pracovního nasazení a každodenních nočních služeb. Ve vzpomínkách jí zůstaly z té doby některé dramatické případy, které musela samostatně řešit, jako např. tracheotomii při difterii, zvládnutí profúzního krvácení po porodu apod.

Lékařská praxe v Humpolci skončila pro oba mladé lékaře 15. března 1939, prvním dnem okupace Čech a Moravy nacistickou armádou, kdy byla nemocnice převedena pod německou správu a dostali ze zaměstnání výpověď. Rozhodli se emigrovat a následovat svého švagra MVDr. Novického, který krátce předtím získal místo ve veterinárním výzkumném ústavu v Caracasu, hlavním městě Venezuely. Podařilo se jim získat od německých úřadů povolení k emigraci a cestu do zámoří nastoupili v lednu 1940 v Janově na italském parníku plně obsazeném asi 650 pasažéry, převážně emigranty z různých evropských států. Loď však byla poblíž Toulonu zastavena francouzskou válečnou lodí a po kontrole všech pasažérů byli Galliovi s několika dalšími vyloučeni z další cesty a deportováni do Marseille. Stali se však ještě vzdálenými svědky požáru, který vznikl na italské lodi a účastnili se také ošetřování trosečníků zachráněných z potápějící se lodi. V Marseilli byli manželé rozděleni, František šel do internačního tábora a Jindřiška byla ponechána bez prostředků na svobodě. Postaral se o ni a o další deportovaném ženy reprezentant jakési dobročinné organizace Francouz jménem Katzenelbogen (Kočičí loket) na jehož pitoreskní jméno nikdy nezapomněla. Po šesti týdnech byli oba manželé propuštěni z internace a lodní společnost jim zajistila dopravu z Marseille do Janova a odtud parníkem do Venezuely. Následovalo šťastné setkání s rodinou, které znamenalo záchranu z nacistické nadvlády a počátek více než čtyřleté emigrace v neznámé hostitelské zemi.

V Caracasu jim však nebyla uznána lékařská kvalifikace, František pracoval jako veterinární laborant a Jindřiška jako noční sestra na soukromé klinice. Záhy pak získala místo vedoucí RTG laborantky v nově zřízené tuberkulózní léčebně Simona Bolivara, která disponovala asi 600 lůžky a byla dobře přístrojově i personálně vybavena. Po roce pak byla převedena do funkce vrchní sestry chirurgického oddělení TB léčebny, kde dostala např. za úkol připravit instrumentář a asistovat při první torakoplastice v Caracasu, kterou jako instruktáž pro venezuelské lékaře provedl americký profesor. Jak v RTG diagnostice, tak i v chirurgii se dr. Galliová plně osvědčila a zúročila své zkušenosti získané v rodné zemi v malé venkovské nemocnici.

Mladí emigranti se zapojili do života malé české krajanské komunity v Caracasu a také udržovali kontakt se zahraniční reprezentací tehdy ještě nesvobodné Československé republiky. V roce 1944 vydalo Československé vyslanectví ve Washingtonu výzvu, aby se po ukončení války navrátili emigranti do osvobozené vlasti a manželé Galliovi se rozhodli k návratu. Jejich cesta z Venezuely byla hrazena československými úřady a vedla opět po moři přes New York do Le Havru, odtud vlakem do Prahy.

V Praze získali oba místo ve Státním zdravotním ústavu zásluhou dr. L. Šuly, s kterým se znali již z doby společných studií na brněnské univerzitě. František se stal vedoucím virologického oddělení a Jindřiška se věnovala především klinickému provozu tehdejšího Šulova lůžkového oddělení ve Vinohradské nemocnici. Záhy se pak zapojila do přípravných aktivit, které předcházely projektu hromadné BCG vakcinace, který v ČSR a v dalších 16 státech probíhal jako společná akce Norské pomoci pro Evropu, Dánského a Švédského Červeného kříže a UNICEF v letech 1948–1951. Zúčastnila se pilotního projektu BCG vakcinace v okresech Náchod a Broumov, při kte-

Epidemiologie 3-012 21.9.2012 14:54 Str. 82
proLékaře.cz | 9.11.2026

rém bylo tuberkulinem testováno více než 30.000 dětí a mladistvých, z nichž bylo 29, respektive 21 % BCG vakcinováno. V průběhu vlastního projektu se účastnila jak terénních aktivit mezinárodních i domácích očkovacích týmů, tak i vyhodnocování získaných výsledků. Vysoká spotřeba očkovací látky dodávané původně ze Státního sérového ústavu v Kodani si vynutila potřebu vlastní výroby BCG vakciny pro Československo a dr. Galliová se stala vedoucí její výroby v pražském SZÚ. Vysoká zbytková virulence dánské BCG vakciny se však v naší populaci stala příčinou poměrně četných postvakcinačních komplikací, především chronických ulcerózních i lupoidních reakcí v místě vpichu vakcíny a postižením regionálních uzlin. Společně se Šulou proto dr. Galliová vypracovala techniku pasážování původního dánského produkčního kmene BCG a získaný mitigovaný podkmen byl následně v dalších letech aplikován v Československu při očkování novorozenců, dětí i adolescentů. Zúčastnila se také adaptace tzv. MP vakciny odvozené z *Mycobacteria microti*, která byla v pilotním projektu úspěšně aplikována u vybraných skupin novorozenců i starších dětí, avšak nebyla zavedena do praxe.

V roce 1963 uvedla dr. Galliová v areálu SZÚ do provozu BCG pavilon, který nahradil dřívější provizorní výrobní podmínky a umožnil nejen žádoucí zvýšení výrobních kapacit, ale také poskytl prostory pro ověřování nových technik přípravy vakcin, sledování a regulování vlastností produkčních kmenů, vyhodnocování očkovacích celostátních akcí i výzkumných programů (např. v rámci klinicko-epidemiologické studie tuberkulózy v okrese Kolín), účast na mezinárodních studiích standardizace očkovacích látek, sledování vlastností produkčních a pokusných kmenů v průběhu jejich dlouhodobého pasážování, ověřování jejich imunogenity vyhodnocováním postvakcinační tuberkulinové reaktivity, školení BCG sester apod. Dr. Galliová se seznámila s problematikou kooperativních studií WHO během svých studijních pobytů ve Velké Británii, Dánsku a Švédsku a do těchto aktivit se aktivně zapojila. Za své zásluhy na poli prevence tuberkulózy byla zvolena čestnou členkou České pneumologické a ftizeologické společnosti.

Komplexní program výroby vakcíny adaptované z původních dánských BCG kmenů, která vyvolávala minimální postvakcinační komplikace při vyhovující účinnosti byl náhle ukončen v roce 1979 politickým rozhodnutím tehdejší hlavní hygieničky dr. D. Zuskové, kterým byla produkce domácí vakcíny ukončena a nahrazena dovozem sovětské BCG vakcíny z Tarasevičova institutu v Moskvě. Tato vakcína, zavedená v celostátním měřítku bez předchozích ověřovacích studií, se stala příčinou zvýšeného počtu postvakcinačních komplikací. Nejzávažnější z nich – osteitidy postihující zejména končetinové kosti u dětí – vyžadovaly dlouhodobou léčbu stejně jako pravé TBC procesy. Používání této vakcíny bylo proto po roce 1989 ukončeno a nahrazeno dovozem BCG jiné zahraniční provenience. Dodejme, že ukončení výroby pražské BCG vakcíny a návazných programů předznamenalo zásadní změny v hodnocení BCG vakcinace v globálním programu kontroly tuberkulózy a přehodnocení její úlohy ve státech s nízkou incidencí včetně České republiky.

Ukončení výroby pražské BCG vakcíny znamenalo také likvidaci dalších aktivit i ztrátu mezinárodní spolupráce. Pro dr. Galliovou znamenalo nejen pocit osobního zklamání nad zcela nečekaným ukončením rozpracovaných aktivit a uprostřed nedokončeného díla odešla do důchodu. Její zkušenosti byly i potom využívány v konzultacích s odbornými pracovníky činnými v měnících se podmínkách programu kontroly tuberkulózy. Spolupracovala např. na publikaci o postvakcinačních reakcích a její vzpomínky z bohatého profesního života byly publikovány v časopise Pohybové ústrojí (ročník 18, 2011, s. 107–124) z popudu doc. MUDr. I. Maříka, CSc., který v roce 1981 rozpoznal u nás první případ BCG gonitidy u 3letého chlapce očkovaného tehdejší sovětskou BCG vakcinou. Osud jí dopřál dobrodiní vysokého věku a v plné duševní svěžesti opustila tento svět v nedožitém věku 99 let.

MUDr. Milan Kubín, DrSc.